

Teorijski pristupi kao okvir razumijevanja zajednice

KORPUS TEORIJE VAŽAN ZA SROZ

P

- Širi teorijski okviri razumijevanja društva
- Paradigmatska usmjerenja
- Teorije velikih dosega

T

- Teorije razumijevanja zajednice kao entiteta
- Teorije mezo i mikro dosega

T

- Teorijski koncepti organiziranja zajednice

M

- Modeli rada u zajednici kompatibilni s osnovnim teorijskim usmjerenjima

Obilježja suvremenog razvoja

- Privatizacija socijalne sfere, profesionalizacija socijalnog rada
- Individualizacija života – povlačenje ljudi iz javne u privatnu sferu
- Razgradnja socijalne države
- Glavni problemi: siromaštvo, nasilje, obrazovanje, zaštita okoliša
- Korporatizacija, individualizacija i globalizacija traže izgradnju novih oblika solidarnosti i osnaživanja na lokalnoj razini
- Migracije i politički sukobi
- Neo - konzervativizam

Obilježja suvremenog razvoja

- Sve jače odustajanje od socijalne akcije u korist tradicionalnih oblika “procesno-orijentiranih, planirajućih i koordinirajućih” oblika aktivnosti (*usp.reforme sustava*)
- Važan doprinos feminističkog pokreta – ističe važnost utjecaja socijalnog rada na politiku i zalaganja za socijalnu promjenu
- Traži veće sudjelovanje žena na vodećim mjestima u zajednici
- Nova područja rada: rodna jednakost – žene, gay i lesbian populacija; osobe s invaliditetom; anti-globalizacijski pokret, multikulturalizam, ljudska prava
- Novi socijalni pokreti manjeg dosega, usmjereni na kritiku kapitalizma

TEORIJE KOJE POMAŽU RAZUMJETI DRUŠTVO

EKSPLANATORNE TEORIJE

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Evolucijska – društvo i zajednice postižu napredak tijekom vremena	Pretpostavlja da se promjene događaju u multilinearnim progresijama, obično od jednostavnijih prema složenijim; ponekad se smatra da promjena poboljšava društvo	Koji tip promjena je trenutno u tijeku? Kakva je povijest određenih problema u zajednici i u društvu u cijelosti? Koji su oblici i izvori promjene?

U KOJIM OKOLNOSTIMA PRIMJEĆUJEMO DA PROTEKLO VRIJEME OSTAVLJA TRAGA NA DANAŠNJE UVJETE ŽIVOTA? Navedite neki primjer.

Kako razmišljate o različitim društvima i njihovoj sposobnosti da se nose sa socijalnim promjenama?

Problem društvenih promjena – dinamike odvijanja, brzine, linearnosti i sl...

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Politička ekonomija – bavi se političkim i ekonomskim sustavima	Pretpostavlja da ekonomska i politička osnova globalne, nacionalne i drugih vanjskih okolina može stvoriti uvjete kako za promjenu tako i za stabilnost	Koje su posljedice trenutnog političko-ekonomskog sustava te političkih i ekonomskih okolnosti koje utječu na određenu situaciju i kontekst?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Strukturalno/funkcionalna, otvoreni sustavi, ekološka (iz teorija o prirodnim i socijalnim sustavima)	Opisuje/analizira strukture i njihove funkcije kao i procese unutar i između struktura i granica. Nastoji se usmjeriti na ono što odnose održava stabilnima	Koje strukture postoje? Kakva je priroda njihovih granica i odnosa između i unutar njih? Kakvi su procesi koji se pojavljuju unutar i između komponenata sustava?

Što razumijemo pod sintagmom da "sustav" ne funkcionira?

Što znači sustav koji funkcionira?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Teorije sukoba (napetosti, sukobljeni interesi, ograničeni resursi, razlike u distribuciji moći, kompeticija među grupama)	Usmjerenost na grupne razlike, napetosti i deformacije između komponenata društva i zajednica; pretpostavlja da sukobi stvaraju uvjete koji potiču promjenu	Koje grupe u zajednici imaju sukobljene interese i pristupe? Tko se natječe za postojeće resurse? Kakva je podjela moći među grupama?

Sukob kao obilježje društva? Sukob kao imanentna karakteristika čovjeka?

Može li čovjek izgraditi ravnopravno društvo?

Mogu li borci za novi društveni poredak ostati lojalni svojim vrijednostima?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Kritičke, feminističke, kritičke rasne teorije (naglašavaju osnaživanje i ugnjetavanje sa izgrađenim stavom u vezi zagovaranja)	Imaju eksplicitne ciljeve promoviranja poboljšavanja situacije za one koji su najviše zapostavljeni u društvu; žele razumjeti i propitivati izvore ugnjetavanja	Kako su stvorene i održavane nejednakosti i razlike u moći? Što će ih promijeniti ili razoriti? Kako bi izgledala socijalna pravda?

Koji su elementi reprodukcije ugnjetavačkih struktura?

Kako bi se mogla redefinirati moć u društvu – kojim mehanizmima?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Konstrukcija značenja (simbolički interakcionizam, neki aspekti kulture, teorije o ideologiji, interpretativne teorije)	Usmjerenost na to kako su stvorene ideologije (religijske, političke, kulturne i osobne) te kako se one održavaju i usvajaju; također bave se pitanjima o tome kako se može objasniti i opravdati postojeća uređenost društva i moći	Koja objašnjenja su ponuđena i od koga o tome kako stvari funkcioniraju i o tome koji su uzroci postojećih problema? Koja se latentna i manifestna značenja mogu razlikovati? Koji kulturalni i subkulturalni simboli i norme djeluju?

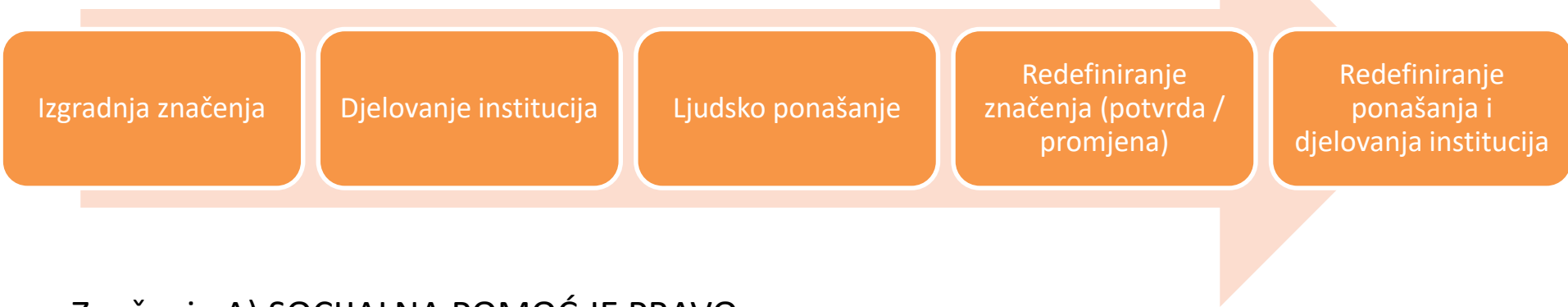
Navedite primjere konstrukata za koje je bilo važno da se redefinira njegovo značenje?

Što donosi promjena značenja konstrukta?

Kako izgrađujemo značenje nekog konstrukta?

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Su-konstrukcijske: Kako svakodnevne interakcije obilježavaju ponašanje i institucije	Ispituju kako društvene strukture i odnosi su-konstruiraju jedni druge; kako svakodnevne akcije održavaju socijalne sustave i obrnuto; uloge socijalnih službi	Kako socijalni sustavi reguliraju i strukturiraju mišljenja svojih članova i obrnuto? Kako svakodnevne rutine i transakcije stvaraju/održavaju status quo? Kakvi izvori za postupanje postoje?

Značenje A) SOCIJALNA POMOĆ JE PRAVO

Značenje B) SOCIJALNA POMOĆ je DRUŠTVENA POZAJMICA

Tipovi eksplanatornih teorija o društvu i socijalnoj promjeni

Tip teorije	Kratki opis	Relevantna pitanja / funkcije
Socijalno-psihološke, socijalno učenje, teorija razmjene, teorija racionalnog izbora	Usmjerenost na osobnu i interpersonalnu razinu, kako se pojedinci razvijaju i uče te kako utječu jedni na druge	Koji su članovi zajednice uključeni ili to mogu biti? Kako ih to obilježava psihološki i odnosno? Što motivira njihove interese?

TEORIJA SOCIJALNE RAZMJENE – naše ponašanje je uvjetovano očekivanjima u razmjeni materijalnih i nematerijalnih dobara s drugima

TEORIJA SOCIJALNOG UČENJA – učenje po modelu

MOTIVACIJSKA TEORIJA – naše ponašanje je pokrenuto motivacijskim faktorima (pr. Maslow)
Pr. Volonterstvo kao rezultat socijalno – psiholoških teorija?

TEORIJE RAZUMIJEVANJA
ZAJEDNICE KAO DRUŠTVENOG
ENTITETA

Važnost teorije u radu u zajednici

I. STRUKTURIRANJE KOMPLEKSNE STVARNOSTI

- Koristi kao svojevrsna karta (mapa) po kojoj se krećemo
- Teorija kao struktura koje se praktičari drže tijekom ulaska u nepoznato područje
- Teorija kao struktura koja pomaže u razmišljanju i učenju tijekom procesa
- Teorija kao kostur na koji se mogu osloniti u vezi različitih zahtjeva, etike itd.

Važnost teorije u radu u zajednici

II. RAZUMIJEVANJE DRUŠTVENIH FENOMENA

- Teorija nam pomaže razumjeti kako se određene stvari odvijaju i predvidjeti što možemo očekivati
- Teorije nam pomažu istražiti utjecaj određenog konteksta i nekih neprepoznatih utjecaja
- Objašnjava dinamiku ponašanja klijenata
- Teorije o tome kako se događa promjena u društvu pomažu nam razumjeti izvore i zapreke promjenama na način koji nam omogućava bolju procjenu, planiranje, intervencije i evaluaciju

Važnost teorije u radu u zajednici

III. TEORIJA KAO ORIJENTIR ZA PRAKSU

- Teorija pomaže kod ulaženja na novi teritorij na pažljiv i odgovoran način
- Teorije su važan alat za uspješnu praksu
- Teorije podižu kvalitetu prakse
- Teorije potiču učenje i profesionalni razvoj praktičara u zajednici
- Teorija je nužna za praksu u zajednici koja za cilj ima socijalnu pravdu
- Teorija dopušta testiranje, proširivanje i mijenjanje ideja i akcija
- Pruža alat za oblikovanje i evaluaciju intervencija koje se zasnivaju na razumijevanju ciljanog ponašanja
- Uspješni programi temelje se na jasnom razumijevanju ponašanja koje je usmjereno prema promjeni i kontekstu koji je okružuje

KORPUS TEORIJE VAŽAN ZA SROZ

P

- Širi teorijski okviri razumijevanja društva
- Paradigmatska usmjerenja
- Teorije velikih dosega

T

- Teorije razumijevanja zajednice kao entiteta
- Teorije mezo i mikro dosega

T

- Teorijski koncepti organiziranja zajednice

M

- Modeli rada u zajednici kompatibilni s osnovnim teorijskim usmjerenjima

Razmišljanje o teoriji u socijalnom radu u zajednici

U grupama po 6 zamislite jedan problem primjenjiv na područje rada u zajednici?

Kako nam određeni teorijski okvir nudi perspektivu na odabrani problem?

7 glavnih područja interesa u radu sa zajednicama

- 1. Odnosi (Teorija socijalnog kapitala)
- 2. Struktura (Funkcionalizam)
- 3. Moć (Teorija sukoba)
- 4. Zajedničko značenje (Simbolički interakcionizam)
- 5. Komunikacija za promjenu (Komunikativna akcija)
- 6. Motivacija za donošenje odluke (Teorija racionalnog izbora)
- 7. Integracija različitih interesa (Giddensova teorija strukturacije)

Važnost odnosa – Teorija socijalnog kapitala

- **Odnosi su važni za uspješne inicijative u zajednici**
  - Prijateljstvo, povjerenje, spremnost za dijeljenje resursa
- Odnosi predstavljaju “socijalni kapital”
  - Socijalni kapital kao skup resursa, odnosa, povjerenja, normi i mreža
  - Povjerenje u institucije, građanski aktivizam, dobrobit i zadovoljstvo zajednice
- Učvršćujući i premošćujući socijalni kapital
- Razvoj učvršćujućeg socijalnog kapitala (zajedničke proslave, zajedničke aktivnosti članova zajednice, klubovi, igre, događaji)
- Razvoj premošćujućeg socijalnog kapitala (osnivanje mreža socijalne podrške, izgradnja međusobnih veza kao osnove za jačanje kontakata)
- Odnose uključujemo u procjenu zajednice

Važnost strukture - Funkcionalizam

- Postoje strukture koje stoje u pozadini poticanja ili sprečavanja promjena
- Teorijske inačice: strukturalni funkcionalizam, sistemska teorija, teorija ekvilibrija = funkcionalizam
- Društva se sastoje od međuovisnih struktura od kojih svaka obavlja određene funkcije potrebne za upravljanje društvom
- Te strukture se nalaze u organizacijama i institucijama (zdravstvo, socijalna skrb, obrazovanje, poslovni sektor, civilni sektor...)
- One tvore osnovu društvenog sustava
- Prema R. Mertonu postoje: latentne i manifestne strukture
- Strukture često služe vlastitom održanju, a ne dobrobiti društva
- Promjena i stabilnost su dvije strane kovanice – socijalni radnik u zajednici treba paziti na stabilnost i poticati promjenu
- Koji su ciljevi u funkcioniranju postojećih struktura u zajednici? Kako ih unaprijediti? Kako izgraditi kapacitet zajednici da podigne razinu funkcioniranja struktura?

Važnost strukture - Funkcionalizam

U pogledu struktura u zajednici važno je ispitati **infrastrukturu**: prometna povezanost, institucije: državne, lokalne, civilne, gospodarske, religijske..., općenito usluge u zajednici i **fizički okvir zajednice**

Upoznavanje demografske strukture zajednice

Moć i Teorija sukoba

- Moć kao kontrola pristupa resursima (rad, zemlja, kapital, znanje)
  - Moć muškaraca nad ženama, birokracije nad načinom života ljudi, psihijatrije nad osobama s mentalnim bolestima, socijalne skrbi nad korisnicima
- Prema M. Foucaultu moć je obilježje svih međuljudskih odnosa
- Sukobi su integralni dio društvenog života
  - Sukobi među klasama, etničkim grupama, mladima i starima, ženama i muškarcima, rasama...
  - Moć je nejednako raspoređena, resursi nisu jednako dostupni svima (socijalna isključenost)
  - Sukobi mogu biti konstruktivan doprinos razvoju (borba za ljudska prava npr.)
- Kakva je struktura moći u zajednici? Tko je uključen, a tko isključen? Kako izmijeniti status quo? (protest, bojkot, otpor...) Kako se donose odluke u zajednici? Kakvi su procesi političkog odlučivanja?
- Kako prepoznati tko ima moć u zajednici?

Zajedničko značenje – Simbolički interakcionizam

- Koje značenje ljudi pripisuju određenim mjestima, ljudima i događajima?
- H. Blumer opisuje **simboličku prirodu ljudskih interakcija** kao važniju od onih mehaničkih oblika
- Značenje neke situacije nije fiksno nego je **konstruirano od sudionika** na način na koji anticipiraju odgovore drugih
  - Mead: istražuje važnost simbola i **jezika** u određivanju značenja. jezik kao najvažniji simbol stvaranja realiteta
  - Goffman: ljudi određenim znakovima društveni status, odjeća, geste, fizički seting) pridaju značenje i u skladu s time definiraju svoje ponašanje
  - E. Goffman (1974.) stigma kao “poseban oblik odnosa između atributa i stereotipa
- Na koji način ljudi stvaraju značenja vlastite realnosti u zajednici? Kako možemo pomoći u tome? Kako doći do zajedničkog viđenja/značenja? Tko definira značenje (tko ima moć)? Kako simboli pomažu u tome? Kako se izgrađuje identitet zajednice?

Zajedničko značenje – Simbolički interakcionizam

Po čemu ćete prepoznati da zajednica ima dijeljeno značenje?

Kako možete pridonijeti kao praktičari promjeni značenja i usvajanju novog simboličnog sustava/vrijednosti/viđenja-ponašanja?

Komunikacija za promjenu – Teorija komunikativne akcije

- Komunikacija je osnova demokratskih modela života u zajednici
- Friedland smatra da ljude povezuje komunikacijska integracija u mreže, institucije i interesne zajednice
- Komunikacija je često kontaminirana utjecajima koji ne odgovaraju interesima lokalnog stanovništva (članova zajednice)
- Potrebno je osigurati prostor za slobodnu, otvorenu i neograničenu komunikaciju (Habermas) i tako osigurati mogućnost susreta birokratskih struktura i stvarnog života (javne rasprave)
- Kako članovima zajednice omogućiti da izraze svoje viđenje i svoje interese? Kako uskladiti “više” interese s interesima “običnog” stanovništva? (Građanski forumi)
- U procjeni zajednice važno je upoznati obrasce komunikacije, medije i jezik

Motivacija za donošenje odluka – Teorija racionalnog izbora

- A. Marshall: ljudi su zainteresirani za maksimiziranje vlastite koristi, sreće ili profita
- Za to je potrebna puna informacija o svim aspektima izbora
- Olson: faktori koji potiču sudjelovanje su: selektivni poticaji i opasnost od sankcija za one koji ne sudjeluju
- Na koji način možemo potaknuti sudjelovanje ljudi u inicijativama od zajedničkog interesa? (nagrade, poticaji, smanjivanje rizika)

Zašto ljudi sudjeluju u zajednici aktivno?

Što može na vas utjecati da sudjelujete aktivno?

ČIMBENICI PASIVNOSTI GRAĐANA U ZAJEDNICI

Prema Mikova i Bianchi (2003.) građani su pasivni u zajednici jer

- a) Ne znaju što se oko njih događa i kakvi bi mogli biti ishodi njihovih akcija
- b) Imaju različite životne prioritete i teško je definirati zajednički cilj
- c) Fokusirani na svoju vlastitu ulogu i ne vode računa o kolektivnoj odgovornosti
- d) Građani razmišljaju fatalistički o nemogućnostima promjene
- e) Građani ne vjeruju da mogu nešto promijeniti

Integracija različitih interesa i paradigmi: Giddens-ova teorija **strukturacije**

- Giddens nudi dimenziju koja se nalazi “između” – niti mikro, niti makro, “treći put”
  - Tiče se kulturnih tradicija, vjerovanja, društvenih normi, iskustava – postoje “izvan vremena i prostora” i nisu vlasništvo ni društva ni pojedinca
  - Očituju se u modalitetima ponašanja
  - Ljudi stvaraju nove ideje koje se pozivaju na kulturne tradicije, nadilaze ih i stvaraju nove veze
  - Ljudi strukturiraju ili institucionaliziraju svoje novo stvorene veze i aktivnosti
- Kako ljudi mogu **transformirati društvene tradicije i norme** neovisno o snagama na makro razinama putem njihovog interpretiranja i reinterpretriranja? Kako možemo povezati zajednice ili grupe na način koji nije fiksni ili mehanički?

Integracija različitih interesa i paradigmi: Giddens-ova teorija strukturacije

Što grupu ljudi zbližava da počnu funkcionirati kao zajednica?

Znate li primjer kako se neko spontano ponašanje među običnim ljudima može strukturirati i institucionalizirati?